

Muhuroosa päe
 „Meite Muhu mustrid”
 tegijaile

Sie õhta sätendas
 kut Linnutee vüö
 nõnna munuke aeg
 Oarna Roosi
 ja nee teised
 jägasid värva ja mustrime
 kangeste kena
 muhuroosa päe.

Irma Järvesalu
 Muhus,
 19. jaanuar 2011

**1. klass jätab
 hüvasti
 aabitsaga
 (aabitsapidu,
 mil 0. klass oli
 esimest päeva
 koolis).**

Anne Keerd

**Taneli film Oscari
 nominentide hulgas!**

**Tanel Toomi lühimängu-
 film “Pihtimus” valiti USA
 filmiakadeemia auhinna
 Oscar parima lühifilmi
 kategooria eelvalikus viie
 parema hulka. “Pihtimus”
 kuulutati mullu mais pari-
 maks välismaiseks tuden-
 gifilmiks. 83. USA filmiaka-
 deemia auhinnale lühi-
 filmide kategoorias kandi-
 deeris kokku 76 filmi.
 Oscari tseremoonia toi-
 mub 27. veebruaril.**

Foto: allfilm.ee

**Lugemisaasta 2010
 Liiva Raamatukogus**

Statistikat

Aasta kokkuvõttest selgus:
 Suurimaks kojulaenutuste arvuks
 ühe lugeja kohta kujunes 210.

Laenutajate edetabelit juhtisid
täiskasvanutest: Heli Maisalu,
 Uudo Kõvamees, Margita Laane-
 väli, Alma Lõhmus, Külli Raud-
 sepp, Peeter Pints, Juta Peegel,
 Martin Sepping, Andres Toomsalu,
 Eleena Päll, Maido Korv, Selma
 Neidorf;

*põhikooliealistest õpilastest ja
 eelkooliealistest lastest:* Maarjali
 Vaht, Kaire Looris, Helerin Soop,
 Marili Rihkrand, Ott Andero Oide-
 kivi, Kristiina Maria Huum, Sigrít

Mardi, Victoria Rosing, Andrus
 Peegel, Sten Leppik, Nora Paist.

Suurimaks laenutuste arvuks ühe
 raamatu kohta kujunes 17.

Raamatute edetabelit juhtisid
 „Anne Veesaar: elus, see on
 kõige tähtsam“ (Helen Eelrand),
 „Paradiis“ (Tõnu Önnepalu);
 „Merejutud“ (Lembit Uustulnd),
 „Ruts: sõjas ja vangis, armastuses
 ja abielus“ (Aarne Biin); „Homme“
 (Tii Hell), „Kaika Laine – sajandi
 naine“ (Reet Kudu), „Elle Kull.
 Unes ja ilmsi“; (Hille Karm),
 „Kodutute küla: läanetuul, taeva
 luud“ (Erik Tohvri), „Puhastus“
 (Sofi Oksanen), „Eino Baskin. Naer
 läbi pisarate“ (Piret Tali).

Suurimaks laenutuste arvuks ühe
 autori kohta kujunes 118.

Autorite edetabelit juhtisid
 Erik Tohvri, Agatha Christie, Bar-
 bara Cartland, Aleksandra Mari-
 nina, Enn Vaino, Astrid Lindgren,
 Andrus Kivirähk, Dick Francis,
 Milvi Lembe, Jasmine Cresswell.

Raamatunäitisi ja -väljapanekuid
 oli meie raamatukogus kokku 28
 (sealhulgas 7 näitust), üritusi oli
 kokku 11 (sealhulgas 4 täiskasva-
 nutele), ürituste küllastajaid oli
 kokku 271 (sealhulgas täiskasva-
 nute küllastusi 123).

Päikselisi päevi kõigile ja
 kohtumiseni raamatukogus!

Erika Pints

**SK MUHU / KEHTE meeskond võitis teist aastat järjest
 Kuressaare karikaturniiri seniioride võrkpallis.
 Meeskonnas mängisid: Veikko Veskimeister, Raido
 Liitmäe, Ain Ojala, Kalev Kütt, Rainer Helde, Urmas
 Hopp, Karli Targem ja Kulder Traumann.**

**Kulla munuksed muhulased igas
 mailma nukkas**

Algus lk 1.

Muhus oskavad ja tegavad ja millest vanamatel põle aimugid, et sõuksi
 asju üldse tihasse. Ja seda põle mette taris karta, et te ep oska seda
 õiged muhu kielt. Maa ole ikka üteln, et ennavanaste põle koa igas
 peres ühtesugust kielt riagitud. Ja ep maksa mõtelda et teese oma
 piaks teesest õigem olema. Ühed muhulased oo kõik.

Sedakorda oo aega kirjuta ja omasid tüösid ää soata kuni
 emakielepäävani. Ja paika pantud rieeglid oo ikka sõuksed kut iga
 voasta. Tüö juure tuleb kirjuta oma varjunimi ja siis kinnise ümbriku
 sisse panna peitu oma õige nimi ja aadress ja kui oo siis e-maili aadress
 koa. Ja posti pandavale ümbrikule tuleks piale kirjuta ikka riigikieles
 Liiva roamatokogu aadress: *Liiva Raamatukogu, Liiva k. 94701 Liiva
 postk. Muhu vald Saare mk.* Ja muidugid võib omad tüöd kinnise
 ümbriku sihes käsitsi tuua või soata kellegid teesega Liiva või Hellamoa
 roamatukoguse. Ja nie kis tahtvad, soavad omad tüöd soata Liiva
 roamatukogu e-maili piale koa: *liivark@muhu.ee*. Aga siis olgu ikka
 koa tüö pial varjunimi ja oma pärisnimi ja aadress piaksid eraldi vailiga
 seltsis olema.

Murdevõistluse tüöde lugemise ja auindamise iest oolitseb MTÜ
 Muhu Kess. Lõpetusepidu jääks katsume, nägu ennegid, Hellamaa
 külakeskusega kaupa tiha. Kenad nobed sullejoosu teiteile!

Pillimehed karmoskat õppimas

Algajad karmoskamängijad said neile antud õppeülesannetega hakkama 8. jaanuaril Koguvas toimunud tasuta pillimängukoolitusel (idee autor Meelis Mereäär). Üheksast registreerunust oli kohal seitse ja üksteist innustav karmoskamäng kestis mitu tundi. Järgmine õppepäev lepitati kokku 19. märtsiks, kirjutab 12. jaanuari Saarte Hääl.

Liiva ehitab

26. jaanuari Meie Maas kirjutab Mehis Tulk Liiva arendusprojektidest. Käimas on Saaremaa Tarbijate Ühistu kaupluse laiendustööd, koostamisel on naabruses asuva OÜle Muhu Keskus kuuluva postkontorihoone kinnistu ja selle taga paikneva vallale kuuluva Tõnise kinnistu detailplaneering, mis peaks saama aluseks uue ärikeskuse ja üldkasutatava parkla rajamiseks. Samal ajal plaanib maanteeamet juba järgmisel aastal alustada Liivat läbiva maantee põhjalikku rekonstrueerimist.

Liiva kaupluse vastas asuva kinnistuga, kuhu kunagi plaaniti vallamaja kolida, tahab vald samuti midagi ette võtta, ilmselt korraldatakse hoonestusõiguse konkurss.

DNA testide kiire kasv

Septembris esmakordselt Eestis koduseid DNA isadusteste pakkuma hakanud DNA Test OÜ on lühikese ajaga kogenud suurt huvi DNA teema vastu. Oleme aidanud lahendada väga palju olukordi – tõestada keerulisi bioloogilisi suhteid ning liitnud terve elu lahus elanud perekondi. Tihti on tulnud ette juhtumeid, kus viime kokku õed või vennad, kellel vanemad ühel või teisel põhjusel pole kättesaadavad. Just meelerahu tagamine on asjaolu, mille suhtes oleme klientidelt saanud kõige positiivsemat tagasisidet.

Lisainformatsiooni leiate meie koduleheküljelt www.dnatest.ee ning küsimuste korral pöörduge palun meie poole elektronposti teel info@dnatest.ee või helistades numbril 5232-189 (eesti keeles) ja 53-076-076 (vene keeles).

Lugupidamisega,
Raido Reiska
DNA Test OÜ

Saarte elanikud seiskasid tuulegeneraatorid

Möödunud suve lõpul ristusid minu ja muhulaste esindaja Ülo Laanoja teed, kaitsmaks inimesi tuuleparkide jõulise pealetungi eest. Selleks ajaks oli Muhumaal tekkinud samasugune olukord nagu Hiiumaal paar aastat tagasi, kus saare elanikud jäeti kaitseta. Otsustasime ühendada oma jõud inimeste kaitseks.

Veidi vähem kui kaks aastat tagasi varakevadel ütles Hiiumaal tuulegeneraatoritele (ehk tuuganitele, nagu Urmas Selirand neile tuules pöörlevatele monstrumitele tabava nime on andnud) kindla „ei” pea 8000 inimest. Kuna Hiiumaal elab vaid 10 000 elanikku, võib kindlalt väita, et oma seisukohta ei väljendanud mitte ainult hiidlased.

Andsin ka ise allkirja tuuleparkide rajamise vastu. Kogutud allkirjad anti üle Riigikogu esimehele Ene Ergmale, kusjuures avalduses juhiti tähelepanu seadusandluse täiendamise vajadusele, et kaitsta saareelanikke.

Energia müük ei kaalu üles riske inimese tervisele

2002. aastal oli tollaegse sotsiaalministri poolt alla kirjutatud määrus, mis lubas tuulegeneraatori paigutada elamust 300 m kaugusele.

2007. aastal kiitis Riigikogu heaks taastuvenergia maksu, kus suurendati valitsuse poolt esitatud taastuvenergia maks kahekordseks. Sellega tekitati tuuleparkide arendajates kõrgendatud huvi, sest võimaldanuks meie maksumaksja arvel hakata saama kindlat tulu Eestis. Energia välismaale müümine kindlustanuks aga omakorda teise ja vägagi arvestatava kasumi. See näitab ilmekalt, kui suur jõud on rahal ja kui vähe tähtis on seejuures inimese tervis ja tema elukeskkonna kvaliteet.

Uue määruse väljaandmiseks oli vaja aga teaduslikku põhjendust. Selleks kutsusin kokku töögrupi, kuhu kuulusid TTÜ Elektroenergeetika Instituudi dotsent Rein Oidram, kes on paarkümmend aastat tegelema tuuleenergia uurimisega, õigusteaduste professor Igor Gāzin, Muhu saare esindaja Ülo Laanoja, hiidlaste esindaja Uku Pihlak ja siinkirjutaja töögrupi juhina. Töötasime koostöös Hiiu- maa tuulikute vastase liikumise juhtgrupiga. Euroopa kogemusel põhineva teadusliku analüüsi „Elektrituulikute mõjust keskkonnale” koostasid Elektroenergeetika Instituudi direktor professor Heiki Tammoja, töökesk-

konna ja -ohutuse õppetooli juhataja professor Piia Tint ja Elektroenergeetika instituudi dotsent Rein Oidram. Teadlased esitasid sotsiaalministriile oma seisukohad möödunud aasta oktoobri lõpus. Ministriile esitatud ettepanekud valmisid tänu erinevate huvigruppide pühendumisele ja koostööle.

Tuulikute müra ei ole metsakohin

Eestil puuduvad siiani põhjalikud uuringud, milline on tuuleparkide mõju elanikkonnale ja nende tervisele. Seetõttu tuleb lähtuda maailmas läbiviidud uuringutest.

Teadlaste hinnangul on täiesti kohatud tuulikute tehismüra võrdlused nt metsa või mere kohinaga. Pidevuse tõttu on müra mõju senituntutest erinev ja avaldub tervisehäiretena mõnikord alles 5 kuni 10 aasta pärast. Müra häiriv mõju tuuleparkide läheduses elavatele inimestele avaldub eriti tugevalt väikese taustamüra puhul, mistõttu tuleb Maailma Terviseorganisatsiooni hinnangul piirata öist üldist mürataset veelgi.

Elektrituulikute mürataseme tulemused saame teada alles pärast tuulikute ehitamist ja käivitamist. Ebasobivate tagajärgede ilmnemisel pole tehtud vigu enam võimalik parandada, mistõttu tuulikute paigutamiseks kehtestatavad miinimumkaugused on vajalikud ennetava abinõuna inimtervise kaitsel. Elektrituulikute visuaalne mõju taandub välusele ja ümbruse vaatllemisel tekkivatele stroboskoopilistele efektidele. Nende mõju tagajärgi on meditsiinilises erialakirjanduses korduvalt kirjeldatud.

Suuremahuliste uurimistööde tulemusena on jõutud järelduseni, mille kohaselt valitsused peaksid hoolitsema selle eest, et kehtestataks viivituse ja kohustuslikult vähimaks kauguseks eluhoonete ja tööstuslike elektrituulikute vahel 2 kilomeetrit, kui tuuliku nimivõimsus on kuni 2 MW ja suurema võimsuse korral peaks see vahemaa olema veelgi suurem.

Teadlaste esitatud pöördumises sotsiaalministri poole tehti ettepanek, et Eestis peaksid minimaalsed vahekaugused eluhoonetenäi ja/või elamumaani olema vastavalt eelpooltoodule järgmiselt: 0,5 MW kuni 2 MW minimaalne vahekaugus 2 km, 3 MW 3 km, 5 MW 4 km ning 6 MW korral peaks minimaalne vahekaugus olema 4,5 km.

Tähelepanuväärne on ka teadlaste märkus, mille kohaselt keskkonnamõju hindamise ja juhtimissüsteemide seadus ei nõua kohalike elanike kaasamist tuuleparkide arendusprotsessi kohe algusest, kuigi see võimaldaks arvestada elanike soovidega, saavutada vajalikke kokkuleppeid, kaasata elanikke projekti elluviimisse, pakkuda neile tööd või kompensatsiooni maa omahinna langemise eest.

Uus keskkonnaministri määrus annab kindlustunde

Töögrupi tegevus koostöös teadlastega on tänaseks vilja kandnud, väljatöötatud seisukohtadega nõustusid nii sotsiaal- kui ka keskkonnaminister Jaanus Tamkivi annab lähiajal välja määruse, kus on võimalik lähtuda teadlaste seisukohtadest.

Euroopa tuuleenergeetika tootmise kogemusele põhinev tulevane määrus sunnib kehtestatud tingimustega arvestama arendajaid, planeerijaid, omavalitsusi. Praegu on tuuleparkide teemaplaneeringud tegemisel neljas maakonnas: Pärnu-, Saare-, Lääne- ja Hiiumaal. Siinjuures ei saa unustada, et planeering ise ei loo normi, see luuakse ministri määruse näol, millest tuleb ja peabki lähtuma. Valitsuskabineti protokoll kinnitab sedagi, et tuulegeneraatorite rajamiseks ei anta ühtki luba enne, kui on selgeks vaieldud Eesti Energia arengukava, kus tuuleenergiat on oma kindel maht.

On küsitud, mis saab siis, kui inimene tahab enda tarbeks tuulegeneraatori üles panna. Ka sellega on teadlaste ettepanekus arvestatud. Võttes aluseks, et tuulegeneraatori 0,5-2 MW võimsuse korral peab vahemaa olema elamust vähemalt 2 km, siis väiksema võimsuse korral on otsustajaks kohalik omavalitsus.

Järgmise sammuna on valitsuskoalitsioonis plaanis taastuvenergia maksu vähendamine, arvestades seejuures juba tehtud investeeringuid. Valmiv määrus annab kindluse, et tuulikutega ei tungita koduõuele ega selle lähedale. Sellega on kaistatud inimeste tervis tuuleparkide võimaliku kahjuliku mõju eest ja ka muhulased võivad rahulikult magada.

Tarmo Mänd

Riigikogu liige, Reformierakond

Juhan Smuuli reisikiri „Dollarite maa“

Kadri Tüür

2003. aasta septembris tõi Andres Seene Eesti Kirjandusmuuseumi Kultuuriloolisse Arhiivi annetusena ühe suureformaadilise, käsitsi kirjutatud ja köidetud kirjatöö, mille tiitellehel seisab: „Dollarite maa. J. Schmuul, VI kl.“ See oli leitud Muhust, Võiküläst Pärdi Jüri talust sinna jäänud Piiri algkooli omaaegse õpetaja Anton Pärteli asjade hulgast.

Kultuuriloolise Arhiivi teadur Rutt Hinrikus palus toona mul kui muhulasel uurida, kas seda võiks pidada Juhan Smuuli kirjutatud koolitöök. Tegin sellest paljunduse, mis praeguseks on jõudnud Muhu Muuseumi arhiivi, ja palusin seda 2003–2004 lugeda Juhan Smuuli onutütardel Koguva Vanatoa Vaikel, Nuka Jannel ning kaugemal sugulasel ja hilisemal heal tuttav Välja Astal.

Vanatoa Vaike (Ülem, neiu Tuulik) luges seda novembris 2003. Algul vaatas ta käsikirjale peale ja ütles, et see ei ole Juhani käekiri, on liiga korralik. Hiljem, kui oli läbi lugenud, oli ikkagi veendunud, et tegu on Juhani kirjutatud jutuga, ilmselt kirjandiga, sest Juhan kirjutas teistelegi kirjanikeid. Samuti veensid teda jutu lõpus märgitud sõnum „Tulen varsti – Johannes“ ja et sõidetakse Tallinnast Virtsu kaudu kodu poole.

Sama aasta novembri lõpus viisin käsikirja Nuka Janne (Tüür, neiu Tuulik) kätte. Üldjoontes oli ta Vaike arvamusega päri, et tegu võiks olla Juhani kirjutatud koolitöoga. Omaaegseid kooliõpikuid, mis selle kirjatöö aluseks võiksid olla, Janne ei mäleta; neid pole tal ka säilinud. Juhani isa ostis kooliraamatuid nii talle kui Juhani, kuni 4. klassini olid nad ühes pingis. Hiljem istus Juhan teiste poiste kõrval. Koolis kirjutas Juhan teistele ka kirjanikeid, teised talle matemaatikat. Lõpuks oli õpetaja hakanud asja tabama, öelnud: „Sellel kirjandil on Smuuli Juhani maik juures.“ Matemaatikavihikes oli siis ka ilmselt erineva käekirjaga osi. Janne on kindel, et keegi teine Juhani kirjanike kirjutamisel ei abistanud (nt õed ümber kirjutamisel abiks vms. Mõnda aega hiljem ütles ta veel, et ilmselt on see lugu Juhani ikkagi (kooli)raamatutest maha kirjutatud.

25. augustil 2004 ajasin Juhani varajasest kirjatööst juttu Välja Astaga (Schmuul). Tema õppis Piiri

koolis mõnda aega Juhani hiljem ning tal on meeles, et õpetaja Pärtel laskis vanemates klassides teha õpilastel loetud raamatutest kirjalikke ümberjutustusi. Igaüks võis valida kooli raamatukogust sellise raamatu, mis talle meeldis, ja selle põhjal kirjutada – nii vähemalt mõne lehekülje. Sellele tulid kaaned ilusti ümber panna; illustreerida võis ka. See oli ühteageu kontrolliks, kas laps on raamatu läbi lugenud, kui ka arendas kirjaliku väljendumise oskust. Seda võtet praktiseeris Asta ka ise hiljem pedagoogina töötades. Vahel pidi ka suuliselt tunnis midagi ümber jutustama. Astal on meeles (ja alles) ka üks enda kirjutatud ümberjutustus, aga see olevat lühike ja kesine. Juhani töö mõõtu ümberjutustusi naljalt keegi teine ei teinud. Ilmselt on seda kirjutatud mitme päeva jooksul; Asta kirjutas enda omad küll ühe õhtuga valmis (peale mitut päeva hoovõtmist).

Niisiis võime arvata, et see töö on tõepoolest Piiri kooli lõpuklassi õpilase Juhan Smuuli kirjutatud. Kirjutamise ajaks peab olema 1936. aasta aprill-mai (sellele viitavad teksti illustreerimiseks kasutatud ajaleheväljalõiked), ning tegu võiks olla tugevasti omaloominguga võrtsitatud referaadiga maateaduse tunni jaoks. Oletatavasti on see kirjutatud mingi Piiri kooli raamatukogus leidunud raamatu põhjal. Referaadist enamaks muudab selle autori isiklik ja elav jutustamisviis, juurdelisatud välja mõeldud põnev, vaid seiklused ja mõned päris heal tasemel kirja pandud looduskirjeldused.

Millest siis loos juttu on? Ühel kenal kevadisel päeval stardib pealinna aerodroomilt minategelane oma värskest soetatud lennukiga lennureisile üle ookeani, et sõita vaatama Ameerikat. Loole lõpuks lisaks joonistatud (pliiatsi muljumsjäljed on viimasel tekstileheküljel näha!) Põhja-Ameerika mandri kaardile on punase pliiatsiga kantud kogu kujuteldav marsruut ning sellele juurde kirjutatud kuupäevad, 14. IV kuni 1. V. Arvestades seda, et töö on kolmkümmend lehekülge pikk, võivad need olla ka töö kirjutamise reaalsed kuupäevad – iga paari päeva takka oleks siis valminud uue sihtkoha kirjeldus?

Kokku on juttu tosinast sihtkohast, sealhulgas mitte ainult Ameerika suurematest linnadest, vaid ka pildikesi Mehhiikost,

Alaskalt, Gröönimaalt. Seal käiakse koos eskimotega hülgejahil ja lennatakse taas üle Atlandi koju. Kuna maandumine toimub öösi, lipsab peategelane ajakirjanike käest kiiresti minema, istub rongi ja sõidab Virtsusse ning kui koju jõuab, jääb esimese asjana kõvasti magama. See võib olla ka kohmakas vihje sellele, et kogu eelnev reis võis aset leida unenäos. Ometigi on kogu jutt liialt hästi liigendatud ja tasakaalustatud, et olla pelgalt ühe kolkakoolipoisi unenägu.

Ent missugune toonases kooliraamatukogus leiduda võinud „kohustusliku kirjanduse“ teos võiks olla Tooma Juku fantaasiarännu eeskujuks? Kuna andmeid 1930. aastatel Piiri kooli raamatukogus leidunud raamatutest käepärast ei olnud, vaatasin loo võimalike eeskujudena Kirjandusmuuseumi Arhiiviraamatukogus läbi järgmised sarnaste pealkirjadega raamatud:

Dollarite maalt: reisumärkmeid Ameerikast. Autor Vladimir Krömov; vene keelest tõlkinud Albert Kivikas. Ilmunud Tartus kirjastuselt Loodus laia levikuga sarjas „Looduse Universaal-biblioteek“ 1928. aastal. Ei ole sisu ega stiili poolest Smuuli loole sugugi sarnane; pigem sellise ülbevõitu kultuuriajakirjaniku jutt. Mõned sihtkohad kattuvad (Chicago, San Francisco), aga seda on liiga vähe ja stiil on liiga erinev, et seda teost tõsisemaks algallika kandidaadiks pidada.

Dollarite jahil, autor Eduard Riisman, ilmunud Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuselt 1930 – see on ühe Ameerikasse tööd ja leiba otsima läinud noore mehe jutustus, sarnane on mina-vaatepunkt kasutamine, kuid kirjeldatavad kohad ja tegevused ei kattu. Lood on ilmunud varem järjejutuna ajalehtedes „Postimees“ 1921-22 ja teine osa „Päevalehes“ 1927. Pisut lootsin, et võib-olla hoidis Juhan end Ameerika ja muu ilma asjadega kursis ajalehti lugedes, kuid kumbki nimetatud leht Nuka Janne teate kohaselt Koguvas ei käinud. Kõige levinum ajaleht, mida enne sõda Koguvas loeti, oli „Teataja“. Toomal ei käinud ühtegi lehte, kuid ilmselt sai Tooma pere neid lugeda naabrite käest, kus olid meremehed majas ja järg parem. Ent „Dollarite maa“ käsikiri on illustreeritud 1936. aasta kevadest pärinevate ajaleheväljalõigetega. Kust Juhan

selliseid värskeid ajalehti võis saada, mida tal katki lõigata lubati, jääb esialgu vastusetta.

Rändelamus Ameerikas, autor Karl Kaups, ilmunud E.B.K. [Eesti baptistide] Seltsi kirjastusel Keilas 1930. aastal. Kaups oli Hiiumaa päritolu baptist, kirjanik Ain Kalmuse (Evald Männi) hea tuttav, käis Ameerikas seoses jutlustamisega sealsetes baptistikogudustes ning on avaldanud sellest elava ja huvitava reisikirja. Baptistid on üldiselt head sõnaseadjad, mida soodustab koguduseliikmete aktiivne vabavormiline kaasatunnistamine teenistustel. Kaups raamatus leidub Smuuli koolitööle sarnaseid motiive – näiteks ka seal mainitakse San Franciscos tunda olevat lilledõhna ja linna ilu, osaliselt läbitakse samu kohti, aga mitte samas järjekorras, ja pole kindel, kas sellist raamatut 30. aastatel Muhus kätte saada oli. Samas, kuna Tooma peretütred olid usuliselt aktiivsed, siis võis neil olla kontakte ka baptistidega ja neilt võidi lisaks usulisele saada ka ilmalikumad laadi kirjandust. „Jäises raamatus“ ütleb Smuul seoses näidendi „Lea“ kirjutamisega, et avastab üllatusega, kui palju baptistide laule ta peast mäletab; ühes tema poemis leiduvad read „...kes räägivad seda, et olen baptist / ja et minul on taevaga suhted...“ Need aga ei ole kaugeltki piisavad argumendid väitmaks, et Smuul just selle raamatuga tuttav võinuks olla või et õpetaja seda referaadi aluseks oleks soovitanud võtta.

Tõenäolisem kõigist eelnevatest tundub olema koguteos Maailma maad ja rahvad: tänapäeva maailm sõnas ja pildis. Toimetajad: August Tammekann, Edgar Kant, ilmunud Tartus kirjastuselt Loodus 1930–1931. See oli Tartu Ülikooli maateaduse õppejõudude poolt spetsiaalselt koolidele kirjutatud üheteistkümnest vihikust koosnev ülevaade maailma geograafiast, kuid mitte ainult kliimast ja pinnavormide paiknemisest, vaid laiemalt maailma majandusest, rahvastest, kultuurist, riikidest jne. „Maailma maade ja rahvaste“ avakõide kannab pealkirja „Õös ja jääs: nabamaad“, edasi tulevad ülevaated Austraaliast, Ladina-Ameerikast ning seejärel juba meid huvitavad kõited pealkirjadega Dollaritemaa Anglo-Ameerika I ja II. Seejärel tulevad ülevaated Aafrikast, Idamaadest, Indiast ning Kaug-Idast. (Järg tuleb)

Muhulastest reagitse...

Juulia Siinor, jutustamise ajal 69-aastane (1958), elas Saaremaal Võhma külas:

Üks mohulane viis saksa aal Orisaare lehma normiks. Väina sülla peal tuli sakslane vasta ja küsis: „Ausweis?“ Muhulane vastas: „Jah, aus veis küll, aga peab normiks viima, ei soa enam pidada.“

Aadu Vinkel, jutustamise ajal 19-aastane (1958), sündinud Võhma külas:

Ükskord läks saarlane muhulase käest kalu õlle vastu ostma ja kiitis kangesti oma õlut. Muhulane ütles: „Mis sa sest nõnna kagesti kiidad, eks me katsu järele.“ Mees panigi õllelähkri suule, jõi korra ja maigutas, ja ütles: „Ei neh, see oo kena õlut küll, viha ja vett sii ikka oo, aga linnased oo tegemise aal panemata jään.“

Soarlaste jutta koa sekka

Jaani kiriku nimi

Aarne Vinkel, jutustamise ajal 40-aastane, sündinud Võhma külas:

Leisi poolt Orissaarde sõites on pool kilomeetrit enne Jaani kirikut kaks suurt kivi teine teisel pool teed. Need olevat meri sinna uue aasta või jõuluõöl ajanud. Kui inimesed peale kirikuteenistust koju läinud, leidnud nad kivid ja kummagi kivi otsast mehe. Küsitud: „Mis teie nimi on?“ – „Jaani,“ oli vastus. Nii saigi kirik Jaani nime.

Juulia Siinor:

Jaani kiriku juures on kaks kivi, asuvad teine teisel pool maanteed. Need on kaks naist, kes kirikust tulles riidu läksid ja kelle Taevataat oma pahameeles sinna kivideks muutis.

Praegu on Jaani kirikul lame ja lühike torn. Varem oli seal olnud kõrge torn, mille otsas põlenud tuli. Torni ajal läinud laevad selle tule peale ja hukkunud rannikul. Ükskord pikse ajal oli välk purustanud torni. Peale seda ehitatigi väike torn.

Mõistatusi

Olga Vinkel, jutustamise ajal 44-aastane, elas Saaremaal Võhma külas, kuhu tuli naaber-külalt Kavandist:

Alt aljas, pealt paljas, ise küürus ja kõveras? (Sahk)

Rohkem auki maas kui tähti taevas? (Kõrrepõld)

Kogunud **Piia Vinkel** 11-aastasena (1958)

Vanu pilta Muhust

Fotol Soomusrongide Tagavarapataljoni I rood 1919. aastal. Tagant paremalt teine Ivan Mihaili poeg Noor.

Muhu muuseum

Elfriede Floriida Heapost (Noor) Rootsivere külast on sündinud nädal aega enne Eesti Vabariiki ja teinud koos oma riigiga läbi kõik 20. sajandi vintsutused. Floriida isa, Rootsivere Ansu-Tõnise Ivan Noor võitles Vabadussõjas relvaga vabaduse ja oma riigi eest. Floriida annetas isa Vabadussõja mälestusmedali ja teisi isaga seotud dokumente ja fotosid Muhu Muuseumile. Floriida ise on mitmete ametite kõrval teinud alati kaunist käsitööd. Oma riigile mõeldes on ta tikkinud ka fotol oleva pildi.

Soovime auväärses eas sünnipäevalapsele tervist ja rõõmsat meelt!

Floriida Heapost 2006. a detsembris.

Tere jälle!

Kõegepialt iad uut oastad! Ep luke sie moole midagid, et kolmekuningapäe muedas uo. Mo isa, andku taale iad ingamist, ütles ikka, et muiste olla iad uut oastad soovitud küinlapäivani.

Põlegid ammu änam kirjutan. Mitu korda ole küll papri ette võtn ja liiatsi kätte koa, aga iga kord uo papper kuos jutujupiga liida alla lennud, sest jutt uo kangeste vingumiseks kiskun ja muo meelest põle muhulaste leht „Vikerraadiu“ „Vinguviili“ rubriik mitte.

Sedakorda ma taha kiita. Ma kiida neid mehi, kis meitid selle lumeputuse sihest aitavad. Põle nad üksikid kord mo väravaauku umpseks lükan ja värava taha uo sõhuke lats koa tehtud, kus mõni suurem massin mahub ümber püerma. Map soa aru, millal nie mehede magavad, kas nad üldse kojo oetele soavad, sest nad uo külavahel oln küll omingu vara, küll õhta ilja ja südaüese kua. Nie viart mehe uo Tõnise Aarne, Joani Voadu Ain ja Mardi Lembit. Ma soa neid ikka kiitma täis kõrtsis ja tühjas kirkus või olli sie teisipidi: täis kirkus ja tühjas kõrtsis, map mäleta mitte, aga las igamies võtab sedapidi, kut taale paramini meele järele uo.

Ma luke „Muhu uudissid“ koa. Kas just iga kord, aga ma ikka luke ja kuula vahest roadiost kua. Kangeste kena uo. Ma teitsi ütelda, et Irena, sa ää võttig sellest äda ühtid, et kas uo just õiete. Muhu kielel põlegid ju miskit kindlad raamatidkid ega midagid. Muhu uo ju suur soar, tervelt 52 küla olla oln muiste ja igas nukkas riagiti põrmuke isemuodi ja igatmuodi uo õige. Muhu kielt uo üsna kerge riakida, aga katsu kirja panna. Sõhuke tunne uo, et piaks mõne uie tähe välja mõtlema, et lugedes kua sie kiel sõhuke „laulev ja ümmargune“ tuleks, kut ta riakides uo.

Uogit paerguseks kõik.

Olge siis ikka munuksed.

Teite Kunksmoor

Lume koristamine on omaniku vastutus

Maja katuse puhastamine lumest ja jääpurikatest on omaniku vastutus. Lume ras-kuse all purunenud katuse taastamist kindlustus reeglina ei hüvita.

Puhastage veevõtukohtade juurdepääs lumest

Lisaks lume otsesele ohule on raskendatud ligipääs tuletõrje veevõtukohtadele. Olgugi, et tuletõrjehüdrantidele peab kasutamise tagama veetrassi valdaja, võib see keeruliseks osutuda, kui iga päev sajab lund juurde. Iseenda turvalisuse huvides saavad inimesed kodanikualgatuse korras oma kodu-koha hüdrandid lumevabad hoida. Nii viidad kui hüdrandid peavad olema nähtavad ja lumest vabad, juurdepääsuteed tuletõrjerveevõtukohtadele lumest lahti lükatud.

Oma koduni viivat teed lumest puhastades arvestage, et sellel mahuks sõitma ka suur tuletõrjeauto, mitte ainult sõiduauto.